

Unikt samspel gav stor energivinst i Grästorps

LEIF KRAFT tog vara på möjligheten att ersätta kommunens park- och gatubelysning med moderna, energisnåla armaturer.

”Man vore dum om man inte gjorde en sådan här satsning!” Orden är Leif Krafts, teknisk chef i Grästorps kommun strax öster om Trollhättan. Här har man helt nyligen bytt ut samtliga 1 000 armaturer för såväl gatu- som parkbelysning mot nya energisnåla armaturer. Och – den nya, betydligt mer ljus- och energieffektiva gatubelysningen belastar inte kommunens investeringsbudget med en endaste krona! ”Tvärtom, kommunen tjänar en bra slant på de nya lamporna”, säger en mycket nöjd Leif Kraft.

TEXT OCH FOTO ANDERS LÖFVENDAHL

EFFEKTIV OCH ENERGISNÅL. Leif Kraft har fått många lovord för den nya och betydligt mer effektiva och energisnåla gatubelysning man låtit installera i Grästorp.

Det lysande ekonomiska utfallet är resultatet av ett unikt samspel mellan leverantören YIT Building Systems i Trollhättan (fd ABB Building Systems), som sedan tidigare sköter det eltekniska underhållet inklusive gatubelysningen i Grästorp, och Grästorps kommun, för övrigt en av landets allra minsta med sina 5 800 invånare.

Samspelet består i att YIT tagit hand om finansieringen av de 1 000 armaturerna och tillhörande ljuskällor liksom monteringen av desamma för att sen sälja belysningspaketet på avbetalning till kommunen.

Kommunen slår å sin sida ut kostnaden för den nya gatubelysningen samt den marknadsmässiga kapitalkostnaden över en femårsperiod. De kvartalsvisa räkningarna från YIT betalar man så med de pengar man sparar in via en mer än halverad elförbrukning. Och inte nog med det. Från första stund blir det till och med pengar över när räkningarna är betalda!

För Grästorp kom YITs finansieringsförslag som en skänk från ovan. Någon möjlighet att själva plocka fram investeringsmedel i miljonklassen hade man inte och att öka på kommunens skuldbörda med

ett banklån var uteslutet. Samtidigt sökte man med ljus och lykta efter åtgärder som kunde minska kommunens kostnader:

– Med den investeringsbudget jag har finns det inte en chans att göra en så här stor investering. Det är överhuvudtaget inte tänkbart. Så detta är en perfekt lösning för oss, särskilt välkommen eftersom det inte finns så värst många kostnadsställen inom den kommunala verksamheten där kommunen kan spara idag, säger Leif Kraft.

GRÄSTORP KAPAR SIN ELNOTA MED 62 PROCENT

Med den nya gatubelysningen kapar Grästorp nu sin elnota för gatu- och parkbelysningen med hela 62 procent. Och undra på det – de gamla och nu utbytta kvicksilverlamporna var nämligen på 125 watt, med ett uttag om 137 w, medan merparten av de nya högtrycksnatriumlamporna endast är på 50 w med ett faktiskt uttag om 62 w.

I vissa rondeller och vid övergångsställ har man dock i samma Philips-armatur (SL 101) låtit installera kraftigare ljuskällor i form av 70-wattare.

Under hela avbetalningsperioden >

› behöver Grästorp nu endast nyttja 86 procent av energibesparingen för att täcka avbetalningarna för den nya gatu- och parkbelysningen, den senare i form av stolparmaturen Johanna från Thorn som valdes med den dubbla funktionen att även försköna uterummet.

Om drygt fyra år, när hela kalaset är betalt, får kommunen så ut full effekt av sin lågenergisatsning:

RENA RAMA SPARBÖSSAN

–Den nya belysningen är rena rama sparbössan, konstaterar Leif Kraft. Redan i år minskar vi kommunens driftskostnad för gatubelysning med ett par hundra tusen kronor för att efter avbetalningstidens utgång kunna räkna hem en, som jag ser det, jättelik förtjänst i storleksord-

CIRKA 1 000 NYA ARMATURER för gatu- och parkbelysning installerades i våras i Grästorps kommun utan att kommunen behövde investera i projektet.

ningen 6 till uppemot kanske 10 mkr sett till den livscykelanalys vi gjort och där vi satt armaturernas livslängd till 20 år!

Minst lika stor som energibesparingen är den förväntade nollan i kolumnen för underhållskostnader. Dessa har på senare år ökat dramatiskt på grund av eftersatt underhåll – en kapitalförstöring utan dess like, menar Leif Kraft – och på grund av att man av resursskäl tvingats till enstaka armaturbyten istället för betydligt mer rationella gruppbyten.

–Med en flora av föråldrade stolparmaturer från 50-talet och framåt kan var och en begripa att vi tidigare hade fullt upp med att försöka reparera armaturer och byta ljuskällor. Till slut gick det inte att hålla budgeten. Flertalet samtal till kommunen i vintras gällde också klagomål på den undermåliga belysningen och på slocknade lampor, folk kände sig helt enkelt otrygga när det blev mörkt.

Att man nu minimerar underhållsbudgeten till att i princip endast omfatta skador av tex vandalisering, bygger på att den nya belysningen har 98 procents driftsäkerhet, allt enligt Philips vars Hans Thorin assisterade vid belysningsskiftet nu i våras. Ljuskällorna förutsägs vidare ha en brinntid om 20 000 timmar. Tanken är att samtliga lampor byts ut på en och samma gång och efter fem års användning.

LJUSKVALITETEN HAR ÖKAT

Med den nya belysningen har ljuskvaliteten ökat. De nya armaturerna riktar och placerar nämligen ljuset just där man vill ha det och ger, trots en mer än halverad effekt, 15–20 lux på markplanet utan att stolpbeståndet behövt förtätas.

–Vi har fått många positiva omdömen om det nya ljuset som man upplever som såväl starkare som bättre och endast ett endaste klagomål. Det kom från en villaägare som tyckte att det blivit så mörkt i trädgården med den nya gatubelysningen... □

PARKARMATUR. Som parkarmatur valdes Thorns Johanna.

Grästorpsmodellen får efterföljare

När Grästorps kommun erbjöds finansiering av ny, energisnål gatubelysning var det enkel matematik som gällde. Och nu kommer efterföljarna i Västsverige. Först ut kan dalsländska Mellerud bli.

BO NILSSON, distriktschef vid YIT Building Systems i Trollhättan som finansierade utbytet av 1 000 gatu- och parkarmaturer i Grästorp.

TEXT OCH FOTO ANDERS LÖFVENDAHL

Mellerud som av besparings skull tidigare i år släckte ner 406 av totalt 2 100 gatlampor, en kritiserad åtgärd som gav en besparing om 180 000 kr, ser nu en möjlighet att återigen tända upp i alla fall vissa delar av kommunen och därmed öka tryggheten och säkerheten.

– Vi sparar lite över 60 procent av årsförbrukningen om 1 miljon kilowattimmar genom övergång till ny, energisnål gatubelysning, säger gatuingenjör Jan-Åke Ugglå som fått grönt ljus av kommunstyrelsen att lägga upp en lämplig strategi för ett lönsamt belysningsbyte.

Ugglå har sen 90-talets början sett sin budget för tekniska kontoret smälta ner från 14 procent av skatteintäkterna till dagens 5,2 procent. Även i år hänger ett bespa-

ringskrav över verksamheten. Men nu får det vara nog, menar man på driftsidan där man tycker att man ”trollat” tillräckligt länge.

DAGS ATT STOPPA NEDRUSTNINGEN

– Nu är det dags att sätta klackarna i backen och stoppa nedrustningen, menar Jan-Åke Ugglå och pekar på en underhållsintensiv armaturpark som definitivt sett sina bästa dagar och där ”urgamla” lysrörsarmaturer bestyckade med 3 × 55 w utgör beståndets strömslukande värstingar.

Av ”ekonomiska skäl” – vad annars i dessa dagar? – har man redan minimerat underhållet av gatubelysningen. Det omfattar idag tre tillsynstillfällen om året här i Mellerud, vilket gör att Ugglå & Co får sina fiskar varma med jämna mellanrum:

– Är det något som folk i gemen reagerar på och ringer kommunen om så är det gatlampor som slocknat eller är otillräckliga. Detta har jag all förståelse i världen för – gatljuset ger ju trygghet och säkerhet i flera avseenden.

Även i Västra Götaland-kommu- >

› nerna Lilla Edet och i Stenungsund brottas man idag med stigande elkostnader som hotar eller redan sprängt alla kalkyler. I Lilla Edet säger man sig inte längre ha råd med den gatubelysning man har och i Stenungsund ligger man idag 1 Mkr back på elkostnaden för sina 4 500 gatlampor, allt enligt ortens lokal-tidning.

Bo Nilsson, distriktschef vid YIT i Trollhättan och arkitekten bakom den finansieringslösning som liksom Alexander den stores svärd löste den gordiska knuten i Grästorp, har detta och flera liknade tidningsurklipp på sitt skrivbord.

–Vårt koncept går hem klockrent under de knappa förhållanden som kommunerna idag tvingas leva under, konstaterar han. Ofta råder också banklånestopp.

För Bo Nilsson och YIT är konceptet med att kundfinansiera energibesparande system inget nytt. Det har man tidigare använt såväl inom industrin som på kommunal nivå. Detta är dock första gången man går

in i ett så omfattande projekt som gatubelysningsprojektet i Grästorp utgör. Och fortsättning lär följa med tanke på de intresseanmälningar Nilsson redan fått in:

–Med YIT i ryggen kan vi idag skapa intressanta finansiella förutsättningar för kommuner med ansträngd ekonomi och lånestopp att investera i energibesparande gatubelysning, en bevisligen mycket lönsam investering som man annars aldrig skulle kunna klara av.

Idag tittar YIT Building Systems AB med samma konceptglasögon även på stora idrottshallar där det idag som oftast sitter mängder av lysrörsarmaturer 3 × 58 w. Lösningen handlar här om T5-rör och närvaroindikerare.

–Med övergång till energibesparande belysning är ju vinsten garanterad, konstaterar Bo Nilsson. Det är ju bar att räkna ut den energiförbrukning man har och jämföra den med den man får med de nya energisnåla armaturerna. Enkel matematik med andra ord! □

FAKTA YIT

FINSKA YIT ÄR IDAG ETT AV NORDENS LEDANDE FÖRETAG INOM INSTALLATIONS- OCH BYGGNADSTEKNIK MED CA 21 000 ANSTÄLLDA OCH EN OMSÄTTNING PÅ 25 MILJARDER SEK.

DEN I HELSINGFORS BÖRSNOTERADE KONCERNENS HUVUDMARKNADER ÄR FINLAND, SVERIGE, NORGE OCH DANMARK LIKSOM DE BALTISKA LÄNDERNA OCH RYSSLAND.

NAMNET YIT STÅR FÖR YLEINEN INSINÖÖRITOIMISTO, MOTSVARANDE ALLMÄNNA INGENJÖRSBYRÅN VILKET OCKSÅ VAR FÖRETAGETS NAMN NÄR DET URSPRUNGLIGEN BILDADES I STOCKHOLM 1901.

I SVERIGE OPERERAR MAN VIA YIT BUILDINGS SYSTEMS AB, F.D. ABB BUILDING SYSTEMS, OCH YIT CALOR AB. SAMMANTAGET HAR DESSA VERKSAMHETER CA 150 LOKALKONTOR OCH 4 000 ANSTÄLLDA.